

WPROWADZENIE

*Przeszłość nigdy nie umiera.
W zasadzie nie jest nawet przeszłością*
William Faulkner

Myśląc Uniwersytet, widzimy otwarte przestrzenie myślenia i działania naukowego. To w tych przestrzeniach spotykają się różne punkty widzenia, poglądy, style myślenia i prowadzenia badań. To właśnie w Uniwersytecie krzyżują się często sprzeczne ze sobą poglądy oraz nierzadko wyniki badań naukowych. Od tego właśnie jest Uniwersytet. To miejsce do prowadzenia debat i dyskursów. Otwarte przestrzenie uwalniania myśli. Często Uniwersytet jawi się właśnie jako miejsce dostępne, które pomimo swoich architektonicznie nie zawsze otwartych dla wszystkich przestrzeni, oferuje bezpieczne przestrzenie wymiany myśli i działania naukowego. Musimy pamiętać, że dzisiejszy Uniwersytet to też instytucja wychodząca poza swoje standardowo przypisane ramy. To instytucja o bogatym doświadczeniu we współdziałaniu ze swoim bardzo rozległym otoczeniem. To też instytucja służebna społeczności, z której wyrasta i dla której działa. Wreszcie to instytucja na wskroś wielopokoleniowa, która wzmacnia transmisję wiedzy i działania naukowo-badawczego. Przekazuje najlepsze tradycje dydaktyczne. Stanowi kierunkowskaz do praktycznego i etycznego działania.

Niniejsza publikacja jest niejako kontynuacją monografii, które ukazały się dotychczas w ramach wykładów wybitnych osobistości świata nauki na zaproszenie Szkoły Nestorów Nauki Uniwersytetu im. Adam Mickiewicza w Poznaniu. Poprzednie dwie publikacje *Nestorzy Nauki Uniwersytetowi* (2019) oraz *Uniwersytet. Wspólnota różnorodności i różnicy* (2021) spotkały się z dużym zainteresowaniem, co skłoniło nas do kontynuacji projektu w wymiarze publikacyjnym. Główną ideą spotkań w ramach wspomnianego cyklu jest transmisja wiedzy pokoleniowej. W tej edycji skierowaliśmy nasze zaproszenie również do młodego pokolenia naukowców i naukowców. Stworzyło to przestrzeń do wymiany doświadczeń, ale również

pokazało niekiedy całkowicie różne perspektywy naukowo-badawcze. To, co często decydowało o innym stylu czy działaniu naukowym, to kreująca te perspektywy rzeczywistość. Tak bardzo różniąca się na przestrzeni lat. Wspomniany powyżej cytat Williama Faulknera doskonale wpisuje się w ideę Szkoły Nestorów Nauki UAM, czyli czerpania z doświadczeń pokoleń, wspólnego kreowania rzeczywistości i nieskończoności przeszłości. Reinhart Koselleck, wybitny filozof historii, w swojej koncepcji wskazał, że wraz z nadejściem nowoczesności przeszłość i przyszłość zostały „przeniesione względem siebie”. Pomimo iż pojęcia zachowały swój dotychczasowy charakter, to w ich strukturze zachodzą dynamiczne i często trudno przewidywalne zmiany.

Jak pisze Keith Tribe we wstępie do książki *Futures Past. On the semantics of historical time*¹ obietnice nowoczesności: wolności, postępu, nieskończonego doskonalenia człowieka, sprawiły, że świat przyspieszył w kierunku nieznannej i niepoznawalnej przyszłości, w której czekała możliwość osiągnięcia utopijnego spełnienia. Historia, jak twierdzi Koselleck, wyłoniła się w tym kluczowym momencie jako nowa czasowość zapewniająca wyraźnie nowe sposoby przyswajania doświadczenia. W obecnym kontekście globalizacji i wynikających z niej kryzysów współczesny świat po raz kolejny staje w obliczu kryzysu związanego z dostosowaniem doświadczenia przeszłości i teraźniejszości. Uświadomienie sobie, że każda teraźniejszość była kiedyś wyobrażoną przyszłością, może pomóc nam ponownie umieścić się w czasowości zorganizowanej przez ludzką myśl i ludzkie cele w takim samym stopniu, jak przez przypadki niekontrolowanych wydarzeń². Między innymi ta koncepcja zainspirowała nas do otwarcia spotkań w Szkole Nestorów Nauki UAM na młode pokolenie naukowców i naukowiec. Pozwoliło to na splatanie świata teraźniejszości nauki z przeszłością i tym, co przed nami.

Książka, którą Państwu przekazujemy, jest otwartą przestrzenią dla różnych dziedzin nauki, które bardzo często, pomimo iż zdawać by się mogło, różnią się diametralnie, to stanowią dla siebie punkt odniesienia, zasoby, z których dyscypliny te mogą czerpać. Monografia składa się z czterech części. Jej struktura pokazuje przekrój wzajemnie dopełniających się dyskursów naukowych. W części pierwszej znajdziemy odniesienia do etycznych i prawnych kontekstów w przestrzeniach uniwersyteckich. Część drugą stanowią humanistyczne dyskursy w nauce. Nauki ścisłe i przyrodnicze znajdują swoje odniesienie w rozdziale trzecim. W części czwartej ujęte zostały teksty prezentujące nauki społeczne. Zdajemy sobie sprawę, że taka konstrukcja publikacji nie wyczerpuje niezwykle bogatej i różnorodnej przestrzeni dziedzinowej Uniwersytetu. Jednak pozycja nasza jest zaproszeniem do dyskusji, która zdaje się pozostawać wciąż otwarta.

¹ K. Tribe. (2004). *Futures Past. On the semantics of historical time*, Columbia University Press.

² Tamże.

W miejscu tym chcielibyśmy podziękować znakomitym osobowościom świata nauki, które przyjęły nasze zaproszenie do wygłoszenia wykładu oraz zgodziły się przygotować tekst do niniejszej publikacji. Serdecznie dziękujemy recenzentom, Panu prof. zw. dr. hab. Zbigniewowi Kwiecińskiemu oraz Panu prof. zw. dr. hab. Andrzejowi Legockiemu, którzy podzielili się swoimi przemyśleniami i cennymi uwagami o przedłożonym im tomie.

Swoje podziękowania kierujemy w stronę Pani Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. zw. dr. hab. Bogumile Kaniewskiej za życzliwość oraz okazane wsparcie dla inicjatywy Szkoły Nestorów Nauki UAM oraz tej publikacji.

Serdecznie dziękujemy również Pani Dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych prof. zw. dr. hab. Agnieszce Cybal-Michalskiej za otwartość dla naszej inicjatywy oraz wsparcie projektu.

Dziękujemy również Panu Prorektorowi Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Panu prof. dr. hab. Tadeuszowi Wallasowi, który od początku otacza nasz projekt opieką i niezawodnym wsparciem.

W tym miejscu chcemy również wyrazić naszą wdzięczność Panom ze Studia Filmowego UAM: Michałowi Łakomemu i Ireneuszowi Grzechowiakowi oraz Panu Wojciechowi Kawalcowi, pracownikowi administracji Collegium Minus. Dzięki Panów zaangażowaniu i pracy Szkoła Nestorów Nauki UAM posiada profesjonalne transmisje, które docierają w najdalsze zakątki świata, a wiedza, którą się dzielimy, ma szansę znaleźć nowych odbiorców.

*Izabela Cytlak
Kazimierz Przyszczypkowski*